

Iztok Mlakar

igralec

✂ Tina Kodre 📷 Jaka Gasar

Iztok Mlakar, ustvarjalec po zgledu commedie dell'arte, nikoli ni dovolil, da bi služba vplivala na njegov poklic, šolanje na njegovo izobrazbo. Nima veliko zahtev v življenju, zelo malo, ampak pri tistih vztraja. Pri malenkostih, ki so drugim nepomembne, ne dela kompromisov. Pogreša dober politični humor v Sloveniji, ker je humor učinkovit korektor družbe in znak njene svobode. Kdor si nikoli ne drzne smejati tudi največjim družbenim avtoritetam in svetinjam, ne bo nikoli svoboden. Strah nas je nebrzdanega smeha.

Že 28 let ste igralec Primorskega dramskega gledališča.

Ne obstaja samo ena zveličavna oblika gledališča, teh je nešteto. Obstaja pa eno pravilo: da stvar na odru deluje iz tega, onega ali iz neznanega razloga. Še vedno ne razumem vseh skrivnosti odra in upam, da jih še dolgo ne bom. To bi bil grozen dolgčas. Pri mojih letih lahko sicer rečem, da nekaj malega že vem, pa se še vedno kdaj zalotim, kako gledam kolege, ki jih že dolgo poznam, očaran, kot bi bil prvič v življenju v gledališču. Življenje je vredno samo v primeru, če ga raziskuješ, če se skozenj spreminjaš. Eni pravijo temu osebnostna rast. No, za kako rast v višino nisem nikoli imel možnosti, sem bolj žepna izdaja človeka. Gledališka igralka in pedagoginja Vida Juvan je menda nekoč rekla, da je igralec šele dvajset let po akademiji približno gledljiv. Če se človek res potruži in živi svoje življenje, je kot dobra violina: les sčasoma potemni, lak je že okrušen, vijaki škripajo, a njen glas je iz leta v leto lepši.

Material črpate iz okolice, iz politike, iz vsega, kar vas obdaja, in naredite predstavo ter jo ponudite publiki kot ogledalo.

Ni pravo ogledalo. Je ogledalo, kakršna imajo v cirkusih, ki te poveča, odebeli, ti naredi dolg nos, naredi iz tebe še bolj tebe. Umetnost je skozi prizmo preslikana, izo-

blikovana, zgnetena realnost. Ko greš v teater, se sprašuješ eno samo stvar: kaj boš ta večer videl. Če je bila predstava dobra, postavi gledalcu nešteto novih vprašanj, ki jih premleva po poti domov in še dolgo potem. Priznam pa, da se prevečkrat zgodi, da se gledalec med vrnitvijo domov spet sprašuje eno samo stvar: kaj, zaboga, sem danes gledal?!

Primorska miselnost in narečje sta glavni značilnosti junakov, ki jih ustvarjate.

Če govorite o junakih mojih besedil, gotovo. So pač liki, ki izhajajo iz mojega dojemanja sveta in ta je gotovo mediteranski. Junak mora biti metafora nečesa, obenem pa mora biti še bolj iz mesa in krvi kot navaden človek. Če ima resničen človek le nekaj litrov krvi, jih mora imeti junak hektoliter, da je prepoznaven, da je prepričljiv, da ga ljudje vzamejo za svojega. To je nekakšna laž, ki pove resnico. Kar pa se narečja tiče, nisem jezikoslovec in se nikoli ne učim dialekta. Vsega skupaj se pravzaprav lotevam igralsko: vživim se v junaka, v njegovo razmišljanje in čustvovanje – in besede pridejo po navadi same, za nekaterimi je treba še malce pobrskati po spominu...

Glede jezika si nisem izmislil nič novega. Komedijanti commedie dell'arte so uporabili določen dialekt, da so z njim označili junaka glede na njegovo vlogo v družbi. Zanni, najrevnejši junak, je govoril dialekt revnega kmeta iz Padske nižine. Ko so ga ljudje slišali, so takoj vedeli, da je to obubošan človek, ki je prišel v Benetke preživet. Lik (maska) trgovca Pantaloneja označuje tistega, ki je zapičil zastavo z levom, znakom beneške republike, nosilca beneškega imperializma. Se pravi, Pantalone je brezobziren in nevaren bogataš, tajkun. Lik Dottoreja govori dialekt iz Padove, kjer je bila univerza in je bil zato doktor za pravo ali za medicino. Z dialektom so določali človeka, obenem pa so mu na tak način dali tudi plastičnost in verodostojnost.

Ali vsak nov lik glavnega junaka, ki ga ustvarite, povežete s trenutnim političnim dogajanjem v državi?

Nikoli namenoma, to ni moje področje. Ne ukvarjam se s političnim humorjem, ker delam tako počasi, da bi bil dober vic, preden bi ga do konca dodelal, že močno bra-

*Človek
odraste šele
takrat, ko se
nasmeji
samemu sebi.
Če tega ne
počne sam,
prepusti ta
posel drugim.*

dat. Poleg tega se ne počutim dovolj poklicanega za to. Kar nekaj komikov je, ki ta žanr brez dvoma izvrstno obvladajo, pa še vedno pogrešamo dober politični humor, čeprav imamo toliko materiala. Pravi pravcati Avgijev hlev, ki kliče po rekah humorja, po humorističnem Herkulu. Mogoče je en razlog tudi v strahu avtorjev. Tržaški komik Angelo Cecchelin je imel ves čas težave z režimom. Fašisti so hoteli imeti vse pod nadzorom. Komunisti, fašisti, nacionalisti, verski fundamentalisti, neoliberalisti... Vsi tisti, ki imajo v zakupu večno neomajno resnico o človeku in svetu, ne prenesejo, da postavi kdo njihovo vsevednost pod vprašaj. A v Mediteranu brez smeha ne gre. Fašisti so komedijo dovolili, vendar le pod strogim nadzorom. Imeli so ministrstvo za kulturo, v katerem je sedel referent Leopoldo Zurlo, prepričan fašist in velik ljubitelj teatra obenem. Vse, kar so hoteli uprizoriti, so mu morali dati na vpogled. V tekstu je prečrtal, kar se mu ni zdelo prav, zraven pa je napisal, kako bi moralo biti. Seveda je bilo to grobo zatiranje umetniške svobode, ampak zvečer je predstava bila in igralci so lahko živeli. V vseh letih je Zurlo Cecchelinu prepovedal eno samo predstavo, pa še to zato, ker se mu ni zdela kakovostna.

Pri nas ni uradne cenzure, a zato je po svoje stvar še bolj kočljiva: lahko te tožijo, ti nagajajo, marsikaj lahko pričakuješ od maščevalnega politika... Politiki imajo za takšne oslarije sredstva in čas in nekateri to svojo prednost pridno izkoriščajo. Komedijski nima ne enega ne drugega in se zato raje izogne težavam. Po svoje je zdaj še huje kot pod fašizmom.

Winston Churchill, eden največjih in najbolj priljubljenih državnikov v zgodovini, zagrizen konservativec, torijec, je bil znan po vicih na svoj račun. Nekateri naši politiki pa so prav otročje samoljubni. Človek odraste šele takrat, ko se nasmeji samemu sebi. Če tega ne počne sam, prepusti ta posel drugim. Kar sami ponujajo vice na svoj račun. Včasih se čudim, da novinarja ne posili smeh, ko politik z vso samovšečnostjo izjavi očitno bedarijo. To bi bilo zdravilno za oba, verjetno pa bi novinarja stalo zapravljanje časa po sodiščih, če ne celo službo.

Zakaj menite, da se ne zmoremo nasmejati na svoj račun?

Ker nismo dovolj zreli! Smo v demokraciji, mi jih volimo, mi izbiramo... Naša elita je odslikava nas samih, je tako rekoč naša umetniška stvaritev. Ne poznamo pono-

sa, poznamo samo napuh ali ponižnost; ne poznamo spoštovanja, ampak samo oboževanje ali zaničevanje. Humor je stvar zrelosti in inteligence, učinkovita korekcija družbe. Dobri vici so kot termi-ti, ki se zažrejo v na videz čvrsto strukturo laži, jo počasi nažirajo, dokler ne ostane od nje samo fasada.

Verjetno je za to kriva naša zgodovina. Naša narodna elita je novejšega datuma, vse je bilo šolano na Dunaju, daleč od mediteranske radoživosti. Poleg tega smo vedno gledali na oblast kot na nekaj, kar je onkraj našega vpliva. In zdaj imamo spet presvetlega cesarja v Bruslju, ki je krasen izgovor za tradicionalno klečeplazenje naše elite.

Pametni politiki vedo, da če te ni v vicu, te ni. Politik je javna oseba, dovoli si marsikaj, celo žaliti inteligenco ljudi, in zakaj mu ne bi človek tega hvaležno poplačal z enim lepim vicem na njegov račun. Vsaj malo mu vrneš, no! Se spodobiti!

Sljehrnika ste postavili na oder, tik preden se je začel v državi lov na tajkune.

Ne lovim resnice. Dostikrat me postane strah, koliko resnice ulovi mene v tem, kar napišem. Ravno pri zadnji ponovitvi smo s kolegi tuhtali, kako ne moreš biti več toliko absurden, da te resničnost ne ulovi. Vic je postal resničnost, absurd pa samoumeven.

Pripravljate novo predstavo.

Ne bom veliko govoril, lahko pa rečem, da bo spet vse v verzih in da se mi od verzificiranja in rimanja že po malem meša. Delovni naslov je Pašjon, čeprav se pasijonska začne šele s prihodom Kristusa v Jeruzalem. Verjetno bom šel malo bolj široko po evangelijsko, ampak ne povem nič več, naj bo to presenečenje. Tekst sem napisal do konca v tem veselem decembru, ki je vesel za vse druge, samo za komedijante ne, ker morajo delati. Predstava, mislim, bo konec maja.

Kaj počnete za svoj užitek, »gušt«?

Za gušt delam to, kar delam. Imam to srečo, da delam to, za kar sem poklican, in imam privilegij, da delam z ljudmi, ki jih imam rad.

Ko potegneta črto, je vredno?

Črte, če bo vse po sreči, še nekaj časa ne mislim potegniti. Nimam veliko zahtev v življenju, zelo malo, ampak pri tistem brezpogojno vztrajam. Pri »malenkostih«, ki se za moj poklic mogoče zdijo nepomembne, ne delam kompromisov.

Page: 6

Reach: 112000

Country: SLOVENIA

Size: 928 cm2

3 / 3

